

Vzdělávací obor: **Osobnostní a sociální výchova**

Očekávaný výsledek učení: CSP-OSV-002-ZV9-008

Uplatňuje efektivní strategie sociální komunikace a řešení konfliktu v modelových situacích.

Popis úrovně: Na cestě

- všímá si v komunikaci komplexně verbální, neverbální komunikace, i jednání (ve školním, mimoškolním a digitálním prostředí)
- ve cvičných aktivitách se soustřeďuje na chování a jednání druhých, tak aby byl schopen dávat zpětné vazby
- reflektuje a charakterizuje vlastní způsoby jednání ve složitých komunikačních situacích, zejm. v konfliktech a jejich efektivitu
- zkouší adekvátní strategie – empatické porozumění, obrany proti manipulaci, zpětnovazební komunikace – nezraňující zpětné vazby, techniky asertivity (vč. dosahování kompromisu atd.), zajímavé a věcné prezentování (veřejné vystupování), dodržování pravidel dialogu apod.

Podstata manipulace v komunikaci

Autor: Josef Valenta

Anotace

Aktivita předkládá vysvětlení jevu manipulace v komunikaci a typy/základní způsoby komunikačních manipulací, dále vede k jejich praktickému rozpoznání. Žák rozpozná verbální manipulaci, charakterizuje ji a určí prakticky její druhy.

Zadání pro žáky

1.

Vysvětlení podstaty jevu:

„Manipulativní člověk se snaží dosáhnout toho, co chce, oklikou. Apelováním na morálku, pocity viny, na to, co řeknou druzí lidé apod. se snaží druhého přimět k tomu, aby se choval tak, jak chce on. Manipulace je v zásadě nečestná. Přesto ji občas použijeme všichni. Někdy vědomě, častěji však nevědomě. Někteří z nás ji však používají nesmírně často, stává se pro ně zlozvykem. ... Lidé, kteří často manipulují, nemívají upřímné a hluboké vztahy. Nedokážou totiž být otevření, a tak o ně lidé málo stojí. ... K manipulaci se dá použít pláč, křik, výčitky nebo moralizování, lichotky, sliby a mnoho jiných taktik. Oblíbeným trikem je činit druhého odpovědným za vývoj a řešení nějaké situace. ... Navozením pocitů důležitosti, viny nebo ohrožení se snaží [manipulující člověk] donutit druhého, aby vyhověl.“ (Praško – Prašková, Asertivitou proti stresu. Grada, 1996, s. 21)

2.

a) Některé typy základních verbálních manipulací směřujících k pocitům viny, důležitosti, ohrožení, méněcennosti a odpovědnosti:

- „Každý jiný by to zvládl, ale ty ...“ (vina);
 „Ty jsi jediný člověk, který mi může pomoci...“ (důležitost);
 „To nemyslíš vážně – tohle kdyby o tobě druzí věděli...“ (ohrožení);
 „Takhle jako ty vážně nemůže nikdo uvažovat...“ (méněcennost);
 „Když mi to nepůjčíš, budu mít velké problémy...“ (pocit odpovědnosti).

b) Zkuste najít příklady manipulací ve své vlastní zkušenosti.

3.

a) Určete typy manipulací obsažené v následujících výrocích:

- „S Tebou se nedá rozumně mluvit.“
 „Jezdit na Kanárské ostrovy, to už se dnes nenosí.“
 „Jen hlupáci nemění názor.“
 „Vy jste jistě inteligentní, takže mi pomůžete.“
 „Proč jste si raději nepořídili do toho vašeho bytu veselejší závěsy?“
 „Celý život jsem vám obětovala!“
 „Aleale, vy jste neměli ve škole jak zacházet s počítačem?“
 „Buď rozumná, ten kluk pro tebe není.“
 „Proč hned neberete telefon? Čtyřikrát to zazvonilo, hrome! To tam nejste nebo co?“
 „Hned mi to vyřídte nebo si budu stěžovat!“
 „Nejste vy trochu autoritativní?“
 „No jo, někdo si prostě může koupit drahý boty ...“.

b) Opět průběžně: Zkuste najít příklady manipulací ve své vlastní zkušenosti.

4.

Shrnutí: V párech/trojicích žáci zopakují definici manipulace a charakteristiky jejích typů.

Společně: Otázky, asociace, zkušenosti žáků k tématu.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
Klíčová kompetence komunikační Porozumění KKK-POR-000-ZV9-001	<i>Přemýšlí o komunikačním zá- měru autora sdělení.</i>	- do výuky pravidelně zařazují také autentické texty a jiná jazyková či obrazná sdělení - pravidelně se žáky problematizují interpretaci jazyko- vých či obrazných sdělení, diskutují s nimi o jejich

		možných významech a o komunikačním záměru, kterého chtěl autor dosáhnout
--	--	--

Metodický komentář pro učitele

Krok 1.:

Výklad.

Krok 2.:

Předkládání výroků – prostřednictvím např. powerpointu, ale též učitelem vyslovených v jistém tónu i s jistým neverbálním výrazem; příležitost poukázat na neslovní typy manipulací.

Krok 3.:

Postupné předkládání výroků; debata žáků o typu manipulace – páry, trojice předem určit typ, pak společná korekce s učitelem.

Krok 4.:

Shrnutí. Náhodně zvolení žáci odpovídají na otázku, co je manipulace.

Návazné lekce by ideálně měly přinést téma „obran proti manipulacím“, komplexní ověření porozumění tématu a praktického zvládání obran proti manipulacím je vhodné provést až na po skončení práce s celkem tématu.

Popis ověřování

Učitel*ka sleduje, vede žáky k

- rozpoznání manipulace ve verbální komunikaci
- uvědomění neverbálních vlivů v komunikaci
- vyjádření a praktickému určení druhu manipulace
- reflexe vlastní zkušenosti a zážitku z modelové situace

Zdroje

Volně podle: Valenta, J. Učíme (se) komunikovat (na pomoc osobnostní a sociální výchově ve školách).

Kladno : AISIS, 2010.

Švec, J. Odmítáme manipulaci. Projekt Odyssea.

Nutná teorie: Edmüller, A., Thoma, W. 27 manipulativních technik. Praha: Grada, 2010.